

(i) Printed Pages : 7 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

3	2	1	8
---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	8	4
---	---	---	---

Master of Arts [Public Administration] 2nd Semester

1059

ADMINISTRATIVE THOUGHT

Paper-I (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 80

Note :— (1) Attempt **five** questions in all.

(2) Question No. 1 is compulsory. Attempt rest of the four questions selecting at least **one** from each unit.

1. Attempt any **ten** questions in about **25-30** words each :

- (i) Explain the idea of Woodrow Wilson on Administrative Science.
- (ii) Write down about the concept Differential Piece Rate System.
- (iii) Write down the ideas of Henri Fayol on 'Administrative Training'.
- (iv) What is Deliberate Coordination suggested by Luther Gulick ?
- (v) What is the Principle of Correspondence ?
- (vi) Write down about Max Weber's 'ideal type' mental construct of bureaucracy.
- (vii) Explain about Law of situation.
- (viii) Explain about Zone of Indifference.
- (ix) What are the findings of Great illumination experiment conducted by Elton Mayo in Western Electrical Company at Hawthorn ?

- (x) Write down about T-Group training.
- (xi) Discuss the Principle of Supportive Relationship of Likert.
- (xii) Explain about role of fact and value component in decision making.
- (xiii) Write down about Bazaar-Canteen Model.
- (xiv) Explain about MBO.
- (xv) Explain Mandal Theory of International Relations suggested by Kautilya. 10×2=20

UNIT-I

- 2. "Taylor was an innovator of outstanding fruitfulness. He paved the way of science, logic, analysis and investigation in the study of Administrative problem." Discuss. 15
- 3. Discuss the contribution of Luther Gulick and Lyndall Urwick in Administrative thought. 15

UNIT-II

- 4. "Parker Follet has given the insight of progressive liberalism to administrative philosophy". Discuss the contributions of Mary Parker Follet while explaining the above statement. 15
- 5. Critically examine the Ideal Type Bureaucratic Model of Max Weber. 15

UNIT-III

- 6. Explain the following :
 - (a) Motivation-Hygiene Theory. 7½
 - (b) Management System of Rensis Likert. 7½
- 7. Critically analyze the Bonded Rationality Model of Decision Making. 15

UNIT-IV

8. Examine the relevance of Kautilya Administrative thought in contemporary Indian Administration. 15
9. Critically Examine the Model of Development given by F. W. Riggs. 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) कुल पाँच प्रश्न करें।

(2) प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है। बाकी चार प्रश्न, सभी इकाइयों में से एक-एक प्रश्न का चयन करें।

1. कोई दस प्रश्नों का 25-30 शब्दों में उत्तर दीजिए :-

- (i) "प्रशासनिक विज्ञान" के संदर्भ में वुडरो विल्सन के विचारों का वर्णन कीजिए।
- (ii) 'विभेदात्मक मजदूरी प्रणाली' की अवधारणा के बारे में लिखिए।
- (iii) प्रशासनिक प्रशिक्षण पर हेनरी फेयोल के विचारों का उल्लेख कीजिए।
- (iv) लूथर गुलिक का जानबूझकर किया गया समन्वय क्या है ?
- (v) 'समतुल्यता का सिद्धांत' क्या है ?
- (vi) मानसकृत वेबर के नौकरशाही के आदर्श प्रतिमान के बारे में बताइये।
- (vii) 'स्थिति के नियम' का वर्णन कीजिए।
- (viii) उदासीनता के क्षेत्र के बारे में वर्णन कीजिए।
- (ix) एल्टन मेयो द्वारा हार्थोन में वेस्टर्न इलेक्ट्रिकल कंपनी में किये गये प्रकाश प्रयोगों की खोज क्या थी ?

(x) T-समूह प्रशिक्षण के बारे में लिखिए।

(xi) लिफ्ट के सहायक संबंध सिद्धांत के बारे में लिखिए।

(xii) निर्णय निर्माण में 'तथ्य एवं 'मूल्य' घटकों की क्या भूमिका है ?

(xiii) बाजार कैन्टीन प्रतिमान के बारे में लिखिए।

(xiv) MBO के बारे में वर्णन कीजिए।

(xv) कौटिल्य की अंतर्राष्ट्रीय सम्बन्धों के 'मण्डल सिद्धांत' का वर्णन कीजिए।

10×2=20

यूनिट-I

2. "टेलर उत्कृष्ट परिणामों के नव-प्रवर्तक थे। उन्होंने प्रशासनिक समस्याओं के अध्ययन में विज्ञान तर्क, विश्लेषण व अनुसंधान का मार्ग प्रशस्त किया था" विवेचन कीजिए। 15
3. प्रशासनिक चिंतन में लूथर गुलिक एवं लिण्डल उर्विक के योगदान की चर्चा कीजिए। 15

यूनिट-II

4. "मेरी पार्कर फोलेट ने प्रशासनिक दर्शन को एक उदारवादी प्रगतिशील विचारधारा प्रदान की है।" इस कथन की व्याख्या करते हुए पार्कर फोलेट के योगदान को समझाइये। 15
5. मैक्स वेबर के नौकरशाही के आदर्श प्रतिमान का आलोचनात्मक परीक्षण कीजिए। 15

यूनिट-III

6. निम्न का वर्णन कीजिए :-

(अ) अभिप्रेरण-आरोग्य सिद्धांत। 7½

(ब) रेन्सस लिफ्ट की 'प्रबन्ध व्यवस्था'। 7½

7. निर्णय निर्माण के सीमित तार्किकता प्रतिमान का आलोचनात्मक विश्लेषण कीजिए। 15

यूनिट-IV

8. समकालीन भारतीय प्रशासन में कौटिल्य के प्रशासनिक चिंतन की उपयोगिता का परीक्षण कीजिए। 15
9. एफ.डब्ल्यू. रिग्स के द्वारा प्रतिपादित विकास के प्रतिमान का आलोचनात्मक परीक्षण कीजिए। 15

(पंजाबी अनुवाद)

नोट :- (1) कुल पंज प्रश्न करें।

(2) प्रश्न नंबर 1 लाज़मी है। हरेक यूनिट ਵਿਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰश्न ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰश्न करें।

1. ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰश्ਨ, ਹਰੇਕ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ करें :

- (i) ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਵੁੱਡਰੋ ਵਿਲਸਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ करें।
- (ii) ਵਿਭੇਦਾਤਮਕ ਪੀਸ ਦਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
- (iii) 'ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸਿਖਲਾਈ' ਤੇ ਹੈਨਰੀ ਫੇਊਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖੋ।
- (iv) ਲੂਥਰ ਗੁਲੀਕ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਇਆ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਲਮੇਲ ਕੀ ਹੈ ?
- (v) ਅਨੁਰੂਪਤਾ (Correspondence) ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੀ ਹੈ ?
- (vi) ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਮੈਕਸ ਵੈਬਰ ਦੀ 'ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ' ਮਾਨਸਿਕ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
- (vii) ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ करें।
- (viii) ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ करें।

- (ix) ਐਲਟਨ ਮਾਯੋ ਦੁਆਰਾ ਹਾਥੋਰਨ (Hawthorn) ਦੀ ਵੈਸਟਰਨ ਇਲੈਕਟਰੀਕਲ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੁੱਟ ਇਲਯੂਮੀਨੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਕੀ ਸਨ ?
- (x) ਟੀ-ਗਰੁੱਪ ਸਿਖਲਾਈ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
- (xi) ਲਿਕਰਟ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (xii) ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (xiii) ਬਾਜ਼ਾਰ-ਕੈਨਟੀਨ ਮਾਡਲ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
- (xiv) ਐਮ.ਬੀ.ਓ. ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (xv) ਕੋਟਿਲਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

10×2=20

ਯੂਨਿਟ-I

2. “ਟੇਲਰ ਬੇਮਿਸਾਲ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਵਰਤਕ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਤਰਕ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।” ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
3. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਚਿੰਤਨ ਵਿੱਚ ਲੂਥਰ ਗੁਲੀਕ ਅਤੇ ਲਿੰਡਲ ਉਰਵਿਕ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਪਾਰਕਰ ਫੈਲੇਟ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਦਰਸ਼ਨਸ਼ਾਸਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੀ ਅੰਤਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ? ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੈਰੀ ਪਾਰਕਰ ਫੈਲੇਟ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
5. ਮੈਕਸ ਵੇਬਰ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਕਿਸਮ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਮਾਡਲ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :
(ੳ) ਪ੍ਰੇਰਣਾ-ਸਫ਼ਾਈ ਸਿਧਾਂਤ। 7½
(ਅ) ਰੇਨਸਿਸ ਲਿਕਟਰ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ। 7½
7. ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਬਾਂਡਡ ਰੈਸ਼ਨੈਲਿਟੀ ਮਾਡਲ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।
15

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਸਮਕਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਕੋਟਿਲਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਉਪਯੋਗਿਤਾ ਦਾ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ। 15
9. ਐੱਫ. ਡਬਲਯੂ. ਰਿਗਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਡਲ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ। 15